

Hann stúrir fyrri fiskiskapinum komandi árin:

Útlitini eru ræðandi

ÁKI BERTHOLDSEN

– Eingin trýr, hvussu illa eg stúri fyrri fiskiskapinum komandi árin. Eg frykti fyrri einum skráðli. Og betri verður tað ikki av, at træðroyndin eftir toski er farin uppum alt mark.

Tað er Jákup Joensen í Løpra, sum spár so ræðandi um fiskiskapin undir Føroyum komandi árin.

Hann hevur fingist við fiskiskap alt sitt liv. Og hann hevur eisini altíð lagt seg eftir at eygleiða tey tekin, sum náttúran hevur givið honum. Hetta er ein arður frá forfedrunum, sum ikki høvdu ekkolodd og aðrar nymótans hjálptól, men sum istaðin máttu eygleiða og lurtu eftir teimum teknum, teir fingi úr náttúruni.

Men Jákup Joensen byggir ikki sínar døpru metingar bara á tær ábendingar hann fær úr náttúruni. Hann sigur, at vísindaligar kanningar, sum Fiskirannsóknarstovan hevur gjørdi í fjør, benda á tað sama.

– Tíverri visir tað seg, at bæði tær vísindaligu kanningarnar, og tey eyðkendu náttúrfyrirbrigðini, stuðla uppundir hvørt annað - og tað ræðir meg, sigur Jákup Joensen.

Einki at eta

Jákup Joensen visir m.a. til tær kanningar, sum Fiskirannsóknarstovan gjørdi í fjør av gróðurinum í sjónum undir Føroyum.

– Tær kanningar vísa, at gróðurin í sjónum við Føroyar var sera lítil í alt fjør vár.

– Fiskirannsóknarstovan hevur mátað gróðurin í síðani seinast í áttatiárunum og tað hevur víst seg at vera

týðiligur samanhangur í millum gróður og føðiviður-skiftini í sjónum annars.

Føðiketan í sjónum er soleiðis, at toskaynglin etur ikki átu, men eggini og yngulin undan átu.

Men skal tað bera til hjá átu, at gýta, skal hon hava føði, og tann føðin er gróðurin í sjónum.

Tað vil so aftur siga, at er eingin gróður í sjónum, er einki hjá átu at eta. So gýtir hon ikki, og so hevur toskaynglin einki at liva av.

Kanningar vísa, at tað er ymiskt, nær gróðurin kemur. Summi ár kemur hann seint, onnur ár kemur hann tíðliga. Tað er akkurát sum á landi.

Summi ár kemur hann so seint, at fiskaynglin er deyður í hungri, áðrenn átan gýtur.

Kanningarnar vísa, at gróðurin kom sera seint frá seinast í áttatiárunum og tey fyrstu nítiárin. Men so fór hann at koma fyrr og serliga í 1993, 1994 og 1995 kom hann ríkiliga tíðliga til, at fiskaynglin kom undan.

Men í fjør hendi tað óhugnaliga, at gróðurin kom alt ov seint til at bjarga fiskaynglinum.

Gróðurin kom so seint í fjør, at vit skulu heilt aftur til 1992 til at finna so vánaligan gróður í sjónum tíðliga um árið.

Jákup Joensen sigur, at hetta mátingar samsvara væl við fiskaloysið, sum var fyrst í nítiárunum, men at meiri fiskur var í fjør.

Jákup Joensen sigur, at vit noyðast at seta okkara álít á, at henda minkingin bara var í fjør.

– Men er hetta byrjanin til fleiri ár við ongum gróðri

um várið, verður eisini galið við fiskiskapinum komandi árin -serliga tá ið vit hava í huga, hvussu hart toskastovnurin verður troyttur.

Tað sum hendi í árunum frammanundan var, at gróðurin kom ov seint fleiri ár á rað, so havið at enda var steindeytt.

Men so komu aftur fleiri ár við nógvum gróðri í gýttingartíðini og tað hevur eisini sæst aftur í fiskiskapinum.

Vánalig tekin úr náttúruni

Sjálvar fryktar Jákup Joensen fyrri, at hetta er byrjanin til eina afturgongd við nokrum árum við ongum gróðri, og sostatt fiskaloysi.

Hann viðgongur, at hann er ikki fakmaður á okinum.

Men hann hevur lagt til merkis tær ábendingar, náttúran er komin við um vánirnar.

– Eg haldi, at veturin hevur so ómetaliga nógv at siga fyrri gróðurin í sjónum.

Jákup Joensen sigur, at hann fyrr hevur nevnt, at teir harðu stormarnir, sum vóru um vetrarnar frá 1988, og nokur ár fram, hava havt avgerandi týdning fyrri fiskiskapin.

– Stormarnir gera eitt so ótrúligt rák í sjógvinn, at tað skáldar alt út av grunninum.

Jákup Joensen visir eisini á, at hitin á landgrunninum er fallin 1/2 til í stig seinastu árin.

Mín meting er, at tað kemur av, at golfstreymurin hevur kós. Og tað hava mátingar eisini víst, at hann hevur gjørt.

– Orsøkin til at golfstreymurin hevur broytt kós, er, at ozonholið yvir Norðpólnum hevur elvt til, at isurin bráðnar og at nógv ferðir meiri vatn av tí sama er runnið á sjógv.

– Onkustaðni skal hetta hava pláss og tað kann ikki merkja annað enn, at havstreymar og rák eru bend av leið, summastaðni.

– Hvønn veg er so golfstreymurin bendur? spyr Jákup Joensen

– Neyvan upp á grynri vatn eystanfyrri. Helst er hann trýstur niður á dýpið vestanfyrri okkum, ímillum Føroyar og Ísland.

– Og eg havi spurt meg sjálvan, um tað er samband ímillum skalvalopini í Íslandi seinastu vetrarnar.

– Skalvarnar lupu á plássum, íslendingar hildu vóru trygg. Men er golfstreymurin trýstur vestureftir, hevur hann eisini gjørt tað eitt sindur lágjari á landi í Íslandi, og tað kann verða atvoldin til skalvalopini, tí eitt er vist: Hitin í sjónum, og hitin á landi fylgjast.

Jákup Joensen visir eisini á tað, sum Fámjningar siga, at tey árin, eingin klóta rekur á land í Fámjin, verða ring fiskiár.

– Fámjin er sjálvandi tað pláss í Føroyum, sum golfstreymurin fyrst rakar á. Og klóturnar koma sunnanifrú við golfstreyminum.

– Mær er fortalt, at seinastu árin er eingin klóta ríkin á land í Fámjin, uttan í fjør, tá ið onkur kom á land aftur.

– Alt hetta bendir á, at viðurskiftini í sjónum eru broytt, og tað ávirkar fiskiskapin, sigur Jákup Joensen.

– Einasti munurin er, at vit hava ikki havt teir ógvuligu stormarnar í vetur, men nakað hevur verið.

Ein onnur áhugaverd eygleiðing, Jákup Joensen hevur gjørt, er at hvørja ferð tíðarskeið við kulda eru, eru eisini hungursár.

– Kanningar í innlandsisjónum vísa akkurát, hvussu hiti og kuldi hava verið her um okkara leiðir seinastu 1000 árin.

– Tað visir seg, at tað er altíð stór neyð og armóð, tá ið tær kóldu tíðirnar eru.

– Svarti Deyði tók seg hervuliga kuldatið.

– Vesturbýgðin í Grønlandi doyði út eina kuldatið og Eysturbýgðin somuleiðis.

– Eisini nú eru vit í eina kuldatið, og sum linkað eitt sindur beint nú, men sum versnar aftur um heilt fá ár.

Eisini onnur tekin

Jákup Joensen sigur, at hann ivast onga løtu í, at samanhangur er ímillum ymisk náttúruviðurskipti og livilíkindi hjá fiski og øðrum dýrum.

– Hesi árin fiskaloysið ver, hoyrdu vit hvørt ár um, at allar písurar doyði og at einki kom undan. So batnaði aftur.

– Men í fjør var aftur boðað frá, at lundapisur vóru deyðar í stórum tali.

– Í Suðuroy hava ongar grindir verið leingi. Grindin fylgir høgusslokkinum, sum fylgir átu.

– Og vit kunnu eisini vísa á eitt annað tekin um hungurstíðir, og tað er, at teir, sum hava skotið svartfugl í vetur, siga, at hann er so diddarak.

– Og tað er fiskurin eisini, sum er at fáa inni við land. reinur sláner, alt sum tað er.

Jákup Joensen sigur, at fiskurin livir helst av uppsjóvaráttu. Men er einki til, leitir hann sær niður á botn eftir botnáttu.

– Men tað er einki føðslu- evni í botnáttu, tí er hann so diddarak.

Jákup Joensen sigur, at tað visir seg eisini, at toska-

– Eg frykti fyrri skráðlið í fiskivinnuni. Kanningar hjá Fiskirannsóknarstovu benda á tað. Men tey tekin, vit fáa út náttúruni, vísa tíverri tað sama, at hóttafall stendur fyrri durum, sigur Jákup Joensen.

magarnir eru fullir av krabbadýrum og slíkum, sum livir á botni, men sum ikki er tann náttúrliga føðin.

– Vit hava sæð nú, at nógvur fiskur er at fáa inni við land. Vit vita frá fyrr, at hevur nógvur fiskur verið at fáa inni við land, verður vánaligt til fisk aftaná.

Aftur fiskaloysi

Jákup Joensen sigur, at tað, sum hann sær fyrri sær, er, at fiskiskapin eftir toski aftur fer at minka burtur í einki, serliga tá ið hugsað verður um, hvussu hart stovnurin er troyttur.

Hann er samdur við fiskifrøðingar í, at tað, at so nógvur toskur hevur verið at fáa í 1996, er ikki treytaleyst orsakað av, at stovnurin er so nógv vaksin.

– Tað kann einsvæl vera tí, at toskurin ikki er so spjaddur longri, men at hann hevur savnað seg rundanum átu, sum verið hevur seinastu, fáu árin.

Av tí sama er hann lættari at fiska enn um hann gekk so spjaddur, sum hann helst hevur gjørt áður.

Hann heldur eisini, at tað er ikki ein treytaleys ábending um vøkstur, at meiri upsi er at fáa nú.

– Eingin hevur rørt upsan í longri tíð. Tað kann eisini vera av tí, at hann hevur fingið fríð og hevur savnað seg.

Lat Fiskavirking taka tak

Jákup Joensen sigur, at endar tað so galið, sum hann fryktar fyrri, er tað kanska frægest, at vit hava eitt sterkt Fiskavirking, sum kann taka bakkastið.

– Og lat fiskavirking gjalda kostnaðin fyrri at útgera virkini at lúka ES krøvini.

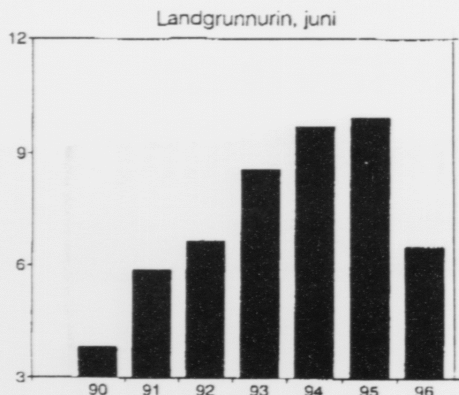
– Verða virkini seld privatum nú, kann tað lettliga vísa seg at verða ein vanlukka fyrri teir sum keypa, tí verður so lítil fiskur, sum eg frykti fyrri, fara teir allir logandi á heysin aftur.

Hann sigur, at metingar hansara um framtíðini hava heilt avgjørt havt sína ávirkan á hansara støðu í tinginum til Fiskavirking.

– Serliga tá ið hugsað verður um, at fiskavirking hevur boðað frá, at virkini skulu privatiserast aftur um trý til fimm ár.

Men hann heldur eisini, at onkrar avmarkingar mugu setast í verk, tí, sum er, verður alt ov nógv fiskið.

– Tað er álgt okkum at røkja stovnarnar. Og tað gerst bara við at minka fiskiskapin.

Tá ið gróðurin í sjónum skal mátað, verður tað gjørt við at máta, hvussu nitrat er í sjónum. Nitrat er tõeðvni, og meiri nitrat er brúkt, meiri gróður hevur verið. Talsan visir, hvussu nógv nitrat er minkað. Í 1990 minkaði tað næstan einki. Tvs, at lítill og eingin gróður var. So minkaði meiri og meiri. Men í fjør minkaði tað so lítið, at vit skulu heilt aftur til 1992 fyrri at finna tilsvranði.

KOYRIKORT

Privat sum vinnuligt - so er tað...

KOYRISKÚLIN Á ARGJUM

Ring og bið um tíð
12270 / 86680